

DELAVEC

GLASILO DELOVNEGA LJUDSTVA

»Bratje, podajmo si roke!«

— Izhaja 25. v mesecu. —

Uredništvo in uprava: Ljubljana,
poštni predal 290. — Čekovni račun štev.
13.562. — Telefon interurban štev. 3478.

— Rokopisi se ne vračajo.

Leto XXVIII

Ljubljana, dne 25. februarja 1941

Štev. 2

Ali smo - ali nismo!

Že skozi pet in dvajset let — od zadnje svetovne vojne — nam dogodki sami vsak dan na novo postavljajo vprašanje o poslanstvu in usodi človeškega rodu, ki se muči na tej okrogli zemlji. In kakor se ta zemlja suče okrog sonca, tako se že nekaj let ljudje na tej zemlji temeljito sučejo in preobračajo v teh dogodkih, da skoraj do sape ne pridejo.

Vsak dan na novo izgublamo iluzije (napačne predstave) v človeka, v napredek, v kulturo. Živimo v obsedenem svetu. Vidimo spet, da znanost, tehnika, stroj mnogo izdatneje služijo uničevanju kakor grajenju. V civiliziranem človeku se spet prebujata barbar in nikogar več menda ne bi presenetilo, če bi to človeštvo lepega dne naravnost pobesnelo, ko se je nabralo toliko mržnje in maščevalnosti v njem.

Vse to nas sili, da na novo premišljujemo o nazorih in idejah, ki so nam bile vedno drage, o oboževanju človeka in njegove vzvišenosti.

Pri tem smo postali taki dvomljivci, da nimamo nobenega zaupanja več ne vase, ne v soljudi, ne v to tako imenovano moderno dobo, ki je na zunaj toliko dala človeštvu, pa je človeštvo bolj nezadovoljno, kakor je bilo kdaj koli.

Najoddaljenejši dogodki, tam v Ameriki in na Kitajskem, posegajo v našo vsakdanje življenje, v našo osebno varnost in prihodnost naših otrok, da ne govorimo o najbližjih goriščih.

Odtod tisti čudni strah v ljudeh, odtod tudi zmedenost, zbežnost, praznovarnost. Resnica, človečanstvo, razum, pamet, pravica, poštenost — pustite te neumnosti, pravijo, to ne spada v sodobnost!

Kaj zdaj?

Nekateri so seveda za to, da bi še mi ponoreli. Ali ni najlepše, noreti s šemami in nič misliti na pepelnico, ki pride za tem? Ljudje so za to, bodimo še mi, da ohranimo »stik z množico«, — to je staro geslo spekulativov, ki niso nikdar na nič drugega mislili, ki niso nikoli nič drugega znali, kakor samo to, kako bodo spekulirali v tem

življenju s prijatelji, z ljudmi, z družbo, z gesli, z moko in z idejami, s številskimi in lažmi. Doba po zadnji svetovni vojni se je začela s špekulanti, ki so vtisnili pečat povojnemu gospodarstvu in politiki. In špekulanti so licitirali do nesmisla. Za kaj vse bi že morali biti, ako bi jim mi sledili!

Politična špekulacija se seveda najbolj obnese v sredini, ki ji manjka političnega duha, zdravega političnega smisla, izročila, izkušnje in zrelosti. In pri vsej zunanji omikanosti in šolski izobraženosti Slovencev moramo sami sebi priznati, da se po politični zrelosti in doslednosti ne odlikujemo prav posebno.

Že pred šestdesetimi leti je tožil Simon Rutar:

»Žal, pri Slovencih ideje niso bile vedno zadostno razširjene med množico delajočih ljudi. Narod v svoji celokupnosti ni bil zadosta prešinen od idej in zato ideje med Slovenci niso imele pravega življenja. Zato tudi boj za ideje ni bil vselej zmagonosen in boriteljem ostala je sama tolažba, da so se bojevali iz blagih namer za pravično stvar.« (»Lj. Zvon« 1882 l.).

To dejstvo mora priti do izraza posebno v časih, kakršne danes doživljamo, in mora učinkovati tudi v našem delavskem, socialističnem gibanju na slovenskih tleh. Toda ob tej resnici se ne smemo ustaviti, moramo samo z njo računati, da bomo podvojili svoje napore in da bomo zaradi težavnejših okoliščin toliko vztrajnejši!

Koliko veljaš, to pokažeš prav tedaj, ko naletiš na ovire. Ne smemo se ozirati po nergačih, temveč glejmo na može! Fritjof Nansen n. pr., ki je bil izboren atlet, velik učenjak, pisatelj, najsmelejši raziskovalec, organizator pomoči stradajočim v Povolžju (1923. leta) je doživljal uspehe, kjer so »strokovnjaki« obupavali. Nekoč je prijatelju razložil vodila svojega delovnega življenja:

Vedno poslušaj ugovore, pusti, da ti orišejo in naštejejo vse težave — pa se s toliko večjo vnemo loti dela!

Nikdar ne prenehaj z neko stvarjo, ker imaš strah — ker potem si že na napačni poti!

Nikdar si ne odpiraj črte za umik — ker to je hudičeva iznajdba!

Vedi: za premaganje neke težave je treba malo časa, za premaganje »nemogočega« je pa treba še malo več časa!

Tako ravna tudi borec v delavskem gibanju.

Zato: ne se prepuščati dogodkom, ne se prepuščati tako imenovani brezoblični »množici«! Če ima naše gibanje kakšen smisel, ima tega, da to »množico« vzgaja, podučuje, kaže pot in jo izpreminja v organizirano ljudsko skupino, ki ve, kaj hoče.

In če smo se česa naučili iz svojega dela in zgodovine, smo se naučili tega: bodi vedno aktiven! In če smo pobijali kako zmoto, smo vedno svarili pred: slepo vero v kateregakoli »odrešenika«. Če je na Marxu kaj trajno vrednega, je njegovo geslo: Osvobojenje delavcev je delo delavcev samih! Samo ta filie moramo domisliti do kraja! Če so si n. pr. pridobili nekaj delavci v tovarni KID na Jesenicah, še niso postali deležni tistega delavci v drugi tovarni. In če si je treba mukoma, z dnevnim delom prizadevati za najmanjši uspeh v posameznem obratu v isti industriji in isti deželi, kako naj pričakujemo da bo »zveličano« vse naše delovno ljudstvo zato, ker bo sedelo za pečjo in čakalo na Jožefova darila iz obljubljenega dežele? In če sami za sebe nimamo smisla, če mi sami za sebe ne skrbimo, pa bo zato nekdo drugi skrbel za nas? Če nam samim ni za svobodo — in svobodo si je treba zaslužiti! — ali nam jo bo zato nekdo drugi podaril?

Več kakor očitno je torej, da moramo biti delavni, delavni posebno v teh časih. Kajti norija bo prešla, ostalo pa bo tisto, kar smo si sami zgradili. Če pa bomo z drugimi noreli, nam bo skupaj z njimi ostal samo maček.

V človekovi naravi je, da tudi sanjari. Sanjarjenje samo po sebi ni slabo,

je celo zelo dobro, ako skušamo lepe misli uresničiti. Vedno je potrebno dejanje!

Zato vprašam:

Ali smo — ali nismo?

Če smo socialisti, potem delajmo, se učimo, vztrajajmo, sejmo!

Če pa nismo, je pa škoda vsake besede. Ker beseda bo le z dejanjem meso postala.

O vojnih ciljih, novem svetu in novem redu

O tem vprašanju se v sedanjem času mnogo razpravlja. Oba vojna tabora licitirata z obljubami o novem družabnem redu, v katerem bo zlasti delavstvo imelo — vsaj kakor se obljubuje — zlate čase.

Take obljube so se dajale že v prejšnji vojni. Angleški pisatelj St. G. Wells piše v svoji svetovni zgodovini v poglavju »Svet po svetovni vojni« o zelo zanimivih stvareh, ki se jih zlasti sedaj izplača znova prečitati. Naj citiram samo delec tega: V vojni so skoraj v vseh vojskujočih se deželah delali izredne poizkuse o kolektivnem gospodarstvu. Spoznali so, da se navadna sredstva, ki zadoščajo trgovini v mirnem času, barantanja na trgu in zadrževanje blaga, dokler ni sklenjena ugodna kupčija, nikakor ne skladajo z naglimi potrebami vojskovanja. Zato so spravili pod javno nadzorstvo promet, gorivo, živila ter razdeljevanje surovin in sicer ne samo za obleko, stanovanje in drugo, marveč tudi vse surovine, ki so jih potrebovali za vojne potrebščine.

Preprosti ljudje so vsepovsod žrtvovali svoje življenje in zdravje za domnevno splošno blaginjo države. Zato pa so jim obljubili, da bo po vojni manj socialnih krivic in da bo vse posvečeno splošni blaginji. Tako je na primer v Angliji posebno Loyd George vedno povdarjal svoj namen, da bo naredil iz povojne Britanije »deželo, ki bo vredna junakov«. V zelo ognjevitih in lepih govorih je napovedoval nadaljevanje tega vojnega socializma v dobi miru.

V Veliki Britaniji so ustanovili ministrstvo za obnovo, ki naj bi zasnovalo nov in bolj velikodušen družbeni red, boljše delovne pogoje, boljše stanovanjske prilike, ki naj bi razširilo vzgojo ter popolnoma in znanstveno preuredilo gospodarski sistem. Beseda »obnova« pa je vsepovsod poživiljala življenje in ohranjevala upanje trpeče množice. Podobne obljube o boljšem svetu so vzpodbujale navadne vojake v Franciji, Nemčiji in Italiji. Preuranjeno razočaranje je povzročilo ruski polom. V mislih ljudi sta se v zapadni Evropi v naziranju bodočnosti proti koncu vojne pojavljali dve struji, ki sta bili druga drugi nevarni. Bogatini in pustolovci, posebno pa novi vojni dobičkarji, so kovali načrte, da bi preprečili nadaljnje podržavljenje in da bi industrijo, brodarstvo, promet, trgo-

vino ter sploh državno službo zopet iztrgali občestvu ter vse zopet izročili zasebnemu dobičku. Medtem so množice preprostih ljudi zaupljivo gledale v bodočnost in upale na novo družbo, ki bo zasnovana skoraj popolnoma v njihovem interesu ter bo v skladu s plemenitimi, splošno koristnimi idejami. Zgodovina leta 1919 je v glavnem zgodovina spopada teh dveh naziranj o bodočnosti. Vladni oddelki, ki so doslej nadzirali »trgovino«, so zdaj sleherno donosno javno podjetje naglo prodajali zasebnim spekulantom.

Sredi leta 1919 so bile delovne množice po vsem svetu očitno razočarane in razpoloženje med njimi je bilo docela slabo. Britansko »ministrstvo za obnovo« in njegove zunanje politične inačice so bile razkrinkane kot pomirjevalna goljufija. Preprosti človek je čutil, da je bil ogoljufan. — Tako piše angleški zgodovinar Wells pred 10.—15. leti.

Zanimivo je o tej stvari prebrati tudi članek angleškega pisatelja J. B. Priestley-a, katerega je po ameriškem časopisju prineslo »Jutro« v nedeljo, 9. t. m. pod naslovom »Boljša Anglija«.

Po vojni se bo morala Velika Britanija lotiti temeljite preosnove vsega javnega življenja. Pri tem se bo pokazalo, da-li ima dovolj moči, da izvede to delo, ali pa bo popolnoma zapadla fašizmu, ki so ga nekateri širili še pred sedanjo katastrofo. Angleško ljudstvo ne vodi vojne edino zato, da bi onemogočilo totalitarno oblast v svetu, marveč je vzelo nase sedanje ogromne žrtve, da si izvojuje možnost za nadaljnjo razvitje prave demokracije. Skoraj deset let pred sedanjo vojno je vladala v Angliji toryjska klika, toda izbruh vojne je razločno pokazal, da dosedaj vladajoča skupina nima nikakršne sposobnosti za vodstvo državnih poslov. Pravi boj in učinkovita obramba se je lahko začela šele tedaj, ko se je razširila osnova vlade. Danes ni več mogoče vladati nižjim slojem z dovoljevanjem podpor, navidezno reorganizacijo stanovanjskih zadev in z omiljenjem delovnih razmer. Narod hoče več nego drobtinice z mize bogatih fevdalcev. Hoče imeti besedo pri odločanju o državnih poslih, kontrolno nad financami in podroben vpogled v zadeve zunanje politike. V ta namen bo treba temeljito oklestiti in obrezati razne prednosti, ki jih imajo po zgodovinskem izročilu nekatere družine in ce-

lotni sloj fevdalcev. S tem v zvezi je tudi korenita preosnova državne uprave in šolstva.

Predvsem drugim pa je v Angliji potrebna izprememba socialnih odnosov. Za veliko večino ljudstva so bili slednji nekak od boga dani red, danes pa prodira prepričanje, da so ravno reforme na tem polju najnujnejše. Odstraniti se morajo vplivi na politiko, ki jih ni mogoče kontrolirati ter prihajajo do veljave najčešče na nezakonit način. Na vsak način pa se mora odpraviti dosedanja socialna piramida, v kateri narodni sloji s svojim delom rede nekoliko fevdalskih družin, stoječim na vrhu državne uprave. Slednje bodo po vojni gotovo poskušale, kako bi zakrpale dosedanja red sebi v prid, toda proti temu se bodo že našla sredstva. Iz angleške pokrajine mora za vselej izginiti slika, ki je doslej zanjo najbolj značilna: poleg zamazanega industrijskega mesta z vsemi strahotami prenapolnjenosti in neopisnega siromaštva se beli graščina aristokrata ali denarnega mogotca, obsežna zemljišča, ki bi lahko služila narodu in njegovemu kmetijstvu, leže neobdelana kot sportna igrišča. Cele pokrajine so do polovice lastnina majhnega števila mogotcev.

Mesta dajejo, pravi dalje Priestley, državi najboljše brambovce in zopet so meščanski sinovi tisti, ki tvorijo moštvo na britanskih bombnikih in lovcih. Ti morajo s svojo krvjo popraviti, kar so v odločilnih trenutkih pokvarile nesposobne vlade. Vladajoča klika je iz nespameti ali iz strahopetnosti dopustila, da je prišlo tako daleč in da se mora Anglija boriti sedaj za svoj obstoj in svojo svobodo. Občudovanje sveta ne velja onim, ki niso ničesar videli, ki se niso upali prevzeti nikakršne odgovornosti in so izvajali znano politiko ptiča noja, marveč širokim slojem, ki so že dokazali in še vedno dokazujejo svojo požrtvovalnost in svoje junastvo. Velika Britanija je popolnoma dozorela za globokosežne reforme. Jaka duhovna nemirnost se je polastila najširših slojev, ki spoznavajo, da so prevarani in da je bilo vse njihovo vestno in pridno delo zaman. Ti ljudje so seveda še vedno pripravljene žrtvovati vse, da se odbije sedaj preteča nevarnost, so pa tudi pripravljene storiti vse, da se onemogoči posnemanje fašizma v Angliji. Te množice bodo ustvarile novo, boljšo Anglijo, v kateri ne bo glavno vprašanje, kaj služi v korist višjim slojem, marveč kaj služi ljudstvu in po teh vidikih se bodo vodili javni posli. Nakopičena energija ljudskih množic, ki se je ravno sedaj pokazala v tako odlični meri, bo angleškemu ljudstvu tudi omogočila izvedbo vseh naštetih prevažnih preosnovk.

Jak.

Janez Žabkar:

Lev Nikolajevič Tolstoj

(28. avgusta 1828 — 20. novembra 1910.)

Jasna Poljana je eden najbolj zgodovinskih krajev na svetu, saj tam se je rodil človek, ki spada med največje duhove človeštva — Lev Nikolajevič Tolstoj. Tam je preživel svoja deška leta, tam je pisal svoje slovite črtice, povesti, romane, drame in filozofske razprave, tam je užival družinsko srečo, tam so ga obiskovale največje glave tedanje dobe — in tam leži v gaju že polnih trideset let pod rušo. Zato je potrebno, da spregovorimo nekaj besed najprej o Jasni Poljani, tem našem svetem kraju. Tu je bilo nekdanj posestvo grofov Tolstih, danes pa je vse skupaj sovjetski državni muzej. Posestvo leži južno od Moskve v nekdanji Tulski guberniji in je oddaljeno od glavnega mesta Tule petnajst ruskih vrst.

Lev Nikolajevič Tolstoj je bil četrti sin grofa Nikolaja Tolstega. Njegova mati je bila knežinja Marija Volkonska in je kmalu po rojstvu petega otroka, Levove sestre Marije, umrla. Ko mu je bilo devet let, mu je umrl še oče Nikolaj.

Po očetovi smrti so se otroci napotili v Moskvo, a so se čez dve leti vrnili na Jasno Poljano. Ž njimi je prišel kot domači učitelj Francoz Prosper St. Thomas, ki ga je za vzgojo otrok najela sestra pokojnega očeta. Literarni zgodovinarji trdijo, da je ta francoski vzgojitelj mnogo vplival na duševnost Tolstega. Prosper St. Thomas je bil namreč človek modernih idej o človeku in svetu. 1840. leta je prišel mladi Tolstoj v mesto Kazanj in tam bival pri eni izmed tet. Čez tri leta se je vpisal na tamošnje vseučilišče in študiral jezike vzhodnih narodov. Na Jasno Poljano se je vrnil šele leta 1847. To leto je v življenju Tolstega izredno važno, kajti šele tedaj se je pričel mladi Lev pečati s filozofijo, književnostjo in gospodarskimi vprašanji. To še posebno zato, ker Jasna Poljana je istočasno postala njegova last. Zgodovinsko 1848. leto je s svojimi idejami opletlo tudi Tolstega, ki je na mah postal velik humanist. Pričel se je baviti tudi z glasbo. Ko se je leta 1847. za kratko dobo podal na petrograjsko vseučilišče študirat pravo, je ta suhoparni študij hitro opustil in se z nekim glasbenikom Rudolfom vrnil na domačijo v Jasno Poljano, kjer je z omenjenim Rudolfom in svojim bratom Sergejem gojil s posebnim veseljem in navdušenjem glasbo slavnega Beethovena. Kakor je že omenjeno, je glasbo ljubil tudi njegov starejši brat Sergej. Ta je bil mnogo vročekrvnejši ko Lev in je naročal k sebi večkrat cigane, da so mu godli. Naposled se je Sergej poročil z neko ciganko in nagovarjal tudi brata Leva na možitev s ciganko, a ta se je raje predal lovu in razmišljanju. Kasneje je stopil Tolstoj v vojsko in služil dalje časa na Kavkazu. V tej službi se je Tolstoj popolnoma zresnil in poskusil v vasi Starogladov (na levem bregu reke Tereka) napisati nekaj krajših literarnih sestavkov. Poskusi so bili uspešni in Tolstoj je postal znan po vsej Rusiji in drugod.

Leta 1853. je izbruhnila znana rusko-turška vojna in Tolstoj se je udeležil skoraj vseh bitk. Car Nikolaj I., ki je tudi prebiral dela Tolstega, je prav posebno naročil, naj na življenje Tolstega še posebno pazijo. Slednjič je bil Tolstoj dodeljen na službovanje v Petrograd. Tam je pričel razuzdano življenje, a je kljub vsemu vneto pisal in stopil v krog slovitega časopisa »Savremenika« (»Sodobnik«). Ko se je nasitil velikomestnega življenja in meščanskih filistrov, jo je ubral na Jasno Poljano in začel z resnim literarnim, filozofskim in gospodarskim delovanjem.

To naj bi bil nekak suh opis prve polovice življenja Tolstega, v kateri se je izoblikoval fisti Tolstoj, kakršnega pozna danes ves svet. Ostali del njegovega življenja za nas ni tolike važnosti, ker bistveno je Tolstoj ostal takšen, kakršen se je izkristaliziral v prvi polovici svojega življenja. Važnejšega poudarka je vredna le njegova smrt na majhni železniški postaji v Astapovem, kamor je Lev Nikolajevič Tolstoj pribežal izmučen od življenja in tam umrl 20. novembra 1910. Ves svet je tedaj objokoval smrt tega velikega duha in povsod po svetu so se pisali nešteti nekrologi in razprave o Tolstega delu in življenju.

Tolstoj je s svojimi deli, ki so prevedena v vse kulturne jezike in s svojimi idejami veččen. V podrobnosti njegovih del se ne bomo spuščali, ker takšnega namena niti nimamo. Za nas je Tolstoj postava velikega človekamisleca, ki nikdar ni klonil pred nazadnjaškimi in mračnjaškimi idejami svojih nezrelih

sodobnikov. Tolstoj je širokim množicam pokazal pravo pot, kamor naj teži človek s svojimi mislimi in s svojim srcem. Svoj lastni družabni sloj je sovražil, mužik, ruski podeželski proletarec, pa mu je bil brat. Hodil je ž njim skupaj po poljih, travnikih in gozdovih — bos... Bil je tako velik duh človeštva, da je redki njegov sodobnik doumel komaj senco njegovega duha in srca. Vsi drugi so smatrali Tolstega za blazneža (celo lastna družina), za blaziranega aristokrata, ki bojdasi brezdelja (!) ne ve početi drugega, ko bratiti se z zaznojenimi in »manjvrednimi« mužiki, in v šoli na Jasni Poljani poučevati njih otroke na način, ko da bi jim pripovedoval povesti in bajke, kajti tako je vzgajal Tolstoj mužiško deco...

Tolstoj je trpel, mnogo trpel. Skelelo ga je srce, ko je gledal na rusko vas in rusko tovarno, kjer so mužiki životarili in garali v veliki neukosti, zapeti v niti birokratske in indolentne ruske malomeščanske družbe. Te niti je hotel Lev Nikolajevič Tolstoj potrgati, a v boju napram »svetemu Birokraciju« je Lev, res pravi lev borbe za pravice malega človeka, lepega dne v pozabljenem Astapovem omagal.

Človeška kultura je s Tolstim mnogo pridobila, mali človek pa, ki morda prečita dela in knjigo življenja tega velikega duha, ve kam gre njegova pot in se zaveda kaj pomenijo v njegovem pokretu ljudje, ki so prežeti z idejami, počrpanimi iz del Marxa, Engelsa, Bakunina, Dostojevskega, Tolstega in drugih takšnih velikanov.

(Op. ur.: V prihodnji številki bomo objavili članek o naravoslovcu Charlesu Darwinu. 1. marca bo namreč obletnica njegovega rojstva).

O strokovnih nadaljevalnih šolah

Za šolsko leto 1940-41 imamo v dravski banovini 38 Obče strokovno nadaljevalnih šol s 164 razredi, 3821 vajenci in 1240 vajenkami; skupaj 5061. Na teh šolah poučuje 283 učiteljev in 19 učiteljic, 48 veroučiteljev, 34 mojstrov in 2 mojstrici; skupaj 386 oseb. **Specijalnih strokovnih nadaljevalnih šol** imamo 8 s 60 razredi, 975 učencev in 391 učenk, skupaj 1366 vajencev in vajenk. Učiteljev je 70, učiteljic 14, veroučiteljev 8 in 11 mojstrov, skupaj 103 osebe. **Gremijalnih trgovskih nadaljevalnih šol** pa 10 s 27 razredi, 363 trgovskimi vajenci in 288 vajenkami, skupaj 651 učencev. Poučuje 53 učiteljev in 2 učiteljice, veroučiteljev je 9 in 2 trgovca, skupaj 66 oseb. Občasni strokovni tečaji 34, občji 32 razredov in strokovni 11 razredov, na občih oddelkih je 903 učencev in na strokovnih oddelkih 242, skupno število 1145 oseb. Poučuje 85 učiteljev in 2 učiteljice, veroučiteljev je 34 in 3 mojstri, skupaj 124 oseb. Vsega skupaj imamo na vseh vajeniških šolah 90 učilnic s 294 razredi, 6062 vajencev in 2161 vajenk, skupaj 8223 učencev in učenk. Učiteljev

poučuje 491 in 37 učiteljic, 99 veroučiteljev (duhovniki), mojstrov 50 in 2 mojstrici, skupaj 679 vseh oseb.

Na občih strokovnih šolah imamo v I. razredu 1376 vajencev in 310 vajenk, v II. razredu 1372 in 479, v III. razredu 1079 vajencev in 451 vajenk. Na gremijalnih trgovskih nadaljevalnih šolah v I. razredu 306 trg. vajencev in 137 vajenk, v II. razr. 348 m., 139 ž., v III. razr. 321 m. in 115 žensk. Občasni strokovni tečaji so brez razredov, na občih oddelkih je 712 vajencev in 180 vajenk, na strokovnih oddelkih je pa 191 vajencev in 62 vajenk, za te traja šolski pouk samo po 7 mesecev na leto, za vse ostale šole se poučuje 9 mesecev po 8 ur tedensko. Na nekaterih šolah je posebej še vpeljana telesna vzgoja po 2 uri na teden.

Za šolsko leto 1939-40 smo imeli vseh šol 82 s 287 razredi in 5510 vajenci ter 1842 vajenkami, skupaj 7352 učencev. Poučevalo je 442 učiteljev in 35 učiteljic, 79 veroučiteljev, 45 mojstrov in 4 mojstrice, skupaj 605 oseb. Iz tega je razvidno, da imamo letos 8 šol več, razredov 7, vajencev na šoli 552 in 319

vajenk, skupaj 871 učencev, učiteljev 49 in 2 učiteljici, 20 veroučiteljev, 5 mojstrov več in le 2 mojstrici poučujeta letos manj ko lani. V celotnem je tak lep napredek tega vajeniškega šolstva v Sloveniji za pozdraviti in pričakujemo še večjega razmaha za to veljavno strokovno šolstvo. Kaj vse stori ostale sosednje države za naraščaj, obrtniški in trgovski! Glede šolstva razpolagajo z ogromnimi pripomočki: s knjigami, učili, specialnimi strokovnjaki, ki poučujejo vajence. Kdaj bomo dohiteli te narode v tem pogledu? Sedanji čas nam nalaga večjo skrb in bo od nas samih še več zahteval.

Finančna sredstva za to šolstvo so vse premalo oskrbljena. Vzdrževanje takšnega šolstva v dravski banovini leta 1923-24 je stalo okrog 1.150.000 din. Leta 1932-33 2.000.000 din.

Državna podpora je znašala za vse nadaljevalne šole v dravski banovini v letu 1923-24 314.500 din, leto pozneje 227.500 din in leta 1927-28 okrog 300 tisoč dinarjev.

Naslednjega leta so stroški dosegli le 30.000 din. Od leta 1928-29 dalje niso dobile te šole v dravski banovini iz državnih sredstev nikakih podpor več in subvencioniranje tega šolstva sta morali prevzeti oblastveni samoupravi, od leta 1930-31 dalje, kot njih naslednica, pa banovina. Subvencija oblastnih samouprav za ljubljansko in mariborsko oblast je znašala skupno 450.000 din. V banovinskem proračunu dravske banovine za leto 1930-31 je znašal kredit za podpore obrtnim in trgovskim nadaljevalnim šolam 1.080.000 din. V

letu 1931-32 je bilo na razpolago 830.000 din. V letu 1932-33 580.000 din in v letu 1933-34 pa samo 400.000 din. Prispevki Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani za te šole so bili sledeči: V letu 1923-24 151.000 din in leta 1924-25 175.000 din. Zatrjuje se, da so ostale v naslednjih letih podpore s strani TOI za vajeniške šole na isti višini.

Na žalost moramo povdariti, da od drugih faktorjev te šole ne dobivajo nikakih podpor. Če bi vajenci sami ne

plačevali šolskih prispevkov za vzdrževanje in kritje, bi ostala cela vrsta šol sploh brez vajeniškega pouka. In tako vajenci vobče ne bi vedeli ne kod ne kam naj se obrnejo glede svoje izobrazbe, ko se od njih zahteva, da so strokovno čim bolj usposobljeni, kot posamezniki pa čim izobraženejši, da se morejo poleg svojega poklica udeleževati tudi v javnem življenju. Torej na delo, da ozdravimo to našo rakano!

Porast brezposelnosti v letu 1940

Po podatkih Središnje uprave za posredovanje dela v Beogradu je število brezposelnih v lanskem letu znatno naraslo. Preko vseh borz dela v državi je lansko leto iskalo zaposlitve 648.990 moških in 108.040 žensk. Skupno torej 757.030 brezposelnih oseb. Če se to število primerja s številom brezposelnih v letu 1939, ko je bilo nezaposlenih 675.831, vidimo, da je število brezposelnih v letu 1940 poraslo za 81 tisoč 199 oseb.

Brezposelnih podpor je bilo v letu 1940 izplačanih za 40.738.450 din. Ako bi se teh 40 milijonov din razdelilo na vseh 757 tisoč brez-

poselnih, tedaj bi odpadlo na vsakega okrog 54 dinarjev brezposelne podpore.

Če bi računali, koliko so ti brezposelni izgubili na zaslužku, bi to zneslo nad milijardo dinarjev. V nadomestilo za izgubljeni zaslužek so dobili 40 milijonov.

Vsled druginje, kateri delavske mezde še od daleč ne sledijo, so tudi zaposleni utrpeli ogromno izgubo na zaslužku. Kakšne so posledice? Ponovno poslabšanje delavskega položaja. Pomanjkanje, beda in boleznin na eni strani na drugi strani pa ogromna moralna in materialna škoda za narodno gospodarstvo.

Silos za 500 vagonov žita v Mostarju. V Mostarju so pred kratkim pričeli z gradbo silosa, ki bo po svoji vsebini največji v Jugoslaviji. Sprejeti bo mogel 500 vagonov žita in drugih živil oziroma krmil. Silos bo tem večjega pomena, ker je tamošnja okolica med najpasivnejšimi predeli naše države. Brž ko bo silos dograjen, bodo pričeli graditi veliko moderno hladilnico, kjer bodo shranili taka za transport namenjena živila, ki se lahko po-

kvarijo. Za Mostar je hladilnica temvečjega pomena, ker je izvoz sadja in zelenjave iz Mostarja že dobro vpeljan in bo hladilnica omogočila sedaj izvoz tudi v bolj oddaljene kraje.

Teža mladega kita, ki se okoti, znaša 2 tisoč kilogramov, v sedmem mesecu 2.400 kg, v srednjih letih pa je dolg 23 metrov in težak 77 tisoč kilogramov. Največji kit, katerega so dosedaj ujeli, je bil težak 122 tisoč kg.

M. Ilijin:

Tisk tekom stoletij

I. poglavje.

Živa knjiga.

Kako je izgledala prva knjiga? Ali je bila natiskana v tiskarni, ali je bila napisana s peresom? Ali je bila napravljena iz papirja, ali iz kakšne druge snovi? Če taka knjiga obstoja, v kateri knjižnici se nahaja?

Govorijo, da je nekoč neki čudni človek iskal prvo knjigo po vseh knjižnicah sveta. Po cele dneve je prebil med skladovnicami in redovi porumenelih knjig v vezavi, ki so imele duh po mrtvih. Prah s knjig je gosto pokrival njegovo obleko in čevlje.

Nekega dne je padel z visoke lestve v knjižnici in se ubil. Pa tudi če bi živel še par stoletij, njegovo raziskovanje ne bi pripeljalo do cilja. Prva knjiga je iztrohnela v zemlji nekaj tisoč let pred njegovim rojstvom.

Prva knjiga ni bila niti malo podobna današnji knjigi. Ona je imela noge in roke. Tudi ležala ni na polici v knjižni omari. Znala je govoriti in celo peti.

Bila je to živa knjiga, človek-knjiga.

V onih starih časih ko ljudje še niso znali ne čitati ne pisati, ko še niso obstojale črke, ne papir, ne črnilo, ne pero, izročila stare dobe, zakoni se niso shranjevali na knjižnih policah, ampak v ljudskem spominu. Ljudje so umirali, izročila so ostajala. Mi jih imenujemo zato tudi »izročila«, ker jih je človek izročal človeku.

Prenoseča od ust do ust so se ta izročila po malem spreminjala. Nekaj se je dodalo, nekaj pozabilo. Čas jih je brusil in spopolnjeval, kakor brusi tekoča voda kamen. Izročilo o nekem hrabrem junaku se je spremenilo v bajko o vitezu, ki se ne boji ne strele ne kopja, ki kakor volk tuli po gozdovih in kakor orel plava po nebeških višavah.

Pri nas na severu žive še dandanes ljudje, ki poznajo junaške pripovedke in bajke o vitezi, ki jih nikdo ni zapisal. Takih ljudi je tudi pri drugih narodih še mnogo.

V stari Grčiji so peli »Ilijado« in »Odisejo« — povest o vojni Grkov s Trojanci. Mnogo časa je moralo poteči predno so jih končno zapisali.

Oni, ki so znali pripovedovati, aed, so ga imenovali Grki, je bil vedno dobrodošel gost na zabavah. Sedel je na globokem stolu, naslonivši se s hrbtom v naslonjač. Njegova lira je visela na žeblju višje njegove glave. Približal se je konec pojedine. Ogromne posode za meso so prazne, košare za kruh — opustele, zlati vrči z dvojnimi dnom pospravljeni. Dotični, ki se jih je počastilo, so bili siti jedil in pijače. Čakajo samo še pesmi. Aed poprime svojo liro in udarjajoč po strunah, prične dolgo historijo o modrem carju Odiseju in hrabrem vojščaku Ahilu.

Čeravno so bile pesmi aeda lepe, so vseeno naše knjige boljše. Za majhen denar si vsakdo izmed nas lahko kupi v knjigotržnici »Ilijado«, ki se z lahkoto spravi v žep in ne zahteva niti jesti ne piti, pa tudi ne more zboleti, ne umreti.

Pripovedka o živi knjižnici. Nekdaj je živel v Rimu neki bogati trgovec. Imenoval se je Icel. O njegovem bogastvu so se pripovedovale čudovite stvari. Dvorec Icela je bil tako velik, da se je lahko nastanilo v njem celo mesto.

GOSPODARSKI VESTNIK

Zaradi ponovne podražitve rastlinskih proizvodov se indeks cen nadalje dviga

Indeks cen na debelo se je v trgovini v januarju ponovno dvignil za 4.7 odstotkov.

Narodna banka objavlja najnovejše številk o gibanju indeksa cen v trgovini na debelo, in sicer za mesec januar. V tem mesecu je znašalo povečanju indeksa nasproti prejšnjemu mesecu 6.8 točk ali 4.7 odstotkov, medtem se je indeks cen v decembru dvignil za 5.3 odstotke, v novembru za 3.4 odstotke, v oktobru za 2.1 odstotek, v septembru za 6.7 odstotkov in v avgustu za 13 odstotkov. Dvig v januarju je bil nekoliko manjši nego v decembru, vendar večji nego v oktobru in novembru.

Značilno je, da se je tudi v januarju najbolj dvignil indeks cen rastlinskih proizvodov. Že poprej smo opozarjali, da se je špekulacija v zadnjem času polastila onega žita, ki mu cena ni maksimirana, to je zlasti ovsu in ječmenu, kar je zlasti na novosadski borzi povzročilo občutno povečanje cen. Ves razvoj v zadnjih mesecih kaže, da ima sedaj, kakor v poletnih mesecih nadaljnje marašanje dražinje predvsem svoj izvor v rastočih cenah žita in poljskih pridelkov, kar ponovno dokazuje, da se nivo cen ne bo dal ustaviti, dokler država ne bo posegla na to področje in regulirala v pravnem razmerju vse cene krušnemu in krmilnemu žitu. Indeks cen rastlinskih proizvodov se je povzpел že na 210.5 (1926 je 100) in znaša povečanje v januarju 14.9 točke ali 7.8 odstotkov. Indeks cen živine in živalskih proizvodov se je v januarju dvignil za 1.7 točke ali za 1.4 odstotke na 122.9. Indeks cen mineralnih proizvodov se je povečal za 5.4 točke ali 4.

odstotke na 141.3, indeks cen industrijskih proizvodov pa za 6.6 ali za 4.9 odstotkov.

V primerj z januarjem lanskega leta in z zadnjim januarjem pred izbruhom vojne znaša povečanje posameznih indeksov, kakor to sledi iz naslednje razpredelnice:

	Indeks cen			
	Rast. proizv.	Živ. proizv.	Min. proizv.	Industr. proizv.
jan. 1939	86.4	64.1	90.8	76.6
jan. 1940	91.7	85.3	103.5	95.5
jan. 1941	210.5	122.9	141.3	139.2

Razlika nasproti

jan. 1939	+123.6	+58.8	+50.5	+62.6
v odstot.	+141	+92	+56	+82

Indeks cen rastlinskih proizvodov se je v primeri z januarjem 1939 povečal že za preko 140 odstotkov. Pri vseh ostalih delnih indeksi znaša povečanje manj nego 100 odstotkov, tako pri indeksu cen živine in živalskih proizvodov 92 odstotkov, pri indeksu cen industrije in njenih proizvodov 82 odstotka in pri indeksu cen mineralnih proizvodov 56 odstotkov.

Železna industrija v Jugoslaviji

V naši državi je možnost razvoja železne industrije zelo velika. Samo za domače potrebe bi se morala produkcija povečati za 100 odst. Domači ka-

če pa vzamemo za primerjavo lanski januar, ko so bile cene že višje, tedaj vidimo, da znaša dvig indeksa cen rastlinskih proizvodov 130 odstotkov, dvig indeksa živalskih proizvodov 43 odstotkov, indeksa mineralnih proizvodov 33 odstotkov in indeksa industrijskih proizvodov 46 odstotkov.

Splošni indeks cen v trgovini na debelo se je, kakor rečeno, od januarja dvignil v primeri z decembrom za 4.7 odstotkov, namreč od 143.9 v decembru na 150.7 v januarju. Indeks cen glavnih izvoznih proizvodov pa za 2.3 točke ali 1.6 odstotkov na 139.1. Primerjava splošnega indeksa cen z lanskim in predlanskim januarjem nam nudi naslednjo sliko:

januar 1939	77.5
januar 1940	93.3
januar 1941	150.7

povečanje naspr. 1939 +73.2 ali 94.5 odst.
povečanje naspr. 1940 +57.4 ali 61.5 odst.

Indeks cen glavnih uvoznih proizvodov kaže v primeri z lanskim letom skoraj enak dvig, kakor splošni indeks cen v trgovini na debelo, namreč za 60.3 odstotke, medtem ko se je uvozno blago le v manjšem obsegu dvignilo. Dvig indeksa cen glavnih uvoznih proizvodov znaša namreč le 41.4 odstotke, kar demantira trditve, ki se pogosto čujejo, češ, da prihaja dražinja predvsem od zuna.

Pri Icelu se je zbiralo vsaki dan za mizo tristo ljudi. Ali ni bila samo ena miza, ampak tristo miz.

Icel je gostil svoje goste z najboljšimi jedili. V tistih časih se ni gostilo gostov samo z najokusnejšimi jedili, ampak tudi z interesantnimi in ostroumnimi razgovori.

Icel je imel vsega. Manjkala mu je samo — učenost. Še več, zelo slabo je tudi čital. Ljudje, ki so z zadovoljstvom jedli za njegovo mizo, so se mu na skrivaj posmehovali.

Icel ni znal voditi razgovora za mizo. Ako se je dogodilo, da je včasih nekaj povedal, zapazilo se je kako se gosti trudijo, da ne bruhnejo v smeh. Tega on ni mogel prenesti. Vseeno pa je bil toliko len, da bi se posvetil učenju. Ni bil vajen truditi se in delati. Dolgo je razmišljal kako bi našel izhod in glej kaj si je nazadnje izmislil.

Naročil je upravitelju svoje palače, da izbere izmed mnogobrojnih njegovih sužnjeve dvesto najsposobnejših in bistrih. Vsakemu je bilo naročeno, da se nauči na pamet vsebino ene knjige. Eden na primer se je moral naučiti »Ilijado«, drugi »Odisejo« itd.

Mnogo se je trudil upravitelj. Veliko udarcev so izdržali sužnji, predno ni bilo zadovoljeno povelju Icela. Zakaj bi moral on čitati — knjige? Imel je živo knjižnico. V času razgovorov za mizo je bilo treba samo namigniti upravitelju in v trenutku je izstopil iz vrst sužnjeve, ki so stali tiho ob zidu, eden in izgovoril izrek, ki se je nanašal na razgovor. Sužnji so dobili napram znanju tudi svoja imena. Eden se je imenoval »Ilijada«, drugi »Odiseja«, tretji »Eneida«, vsak kakor se je glasil naslov knjige.

Icel je na ta način dosegel to kar je želel. V Rimu se je samo govorilo o živi knjižnici, ki do tedaj nikjer ni obstajala. Ali Icel se ni mogel dolgo dičiti s svojim izumom. Zgodilo se je nekaj, kar je izzvalo ves Rim, da se je norčeval iz nekega bogatina.

Po kosilu se je pričel razgovor, kakor običajno, o vseh mogočih učenih stvareh. Razgovor se je pletel o tem, kako so se ljudje gostili in zabavali v starih časih.

— O tem je v »Ilijadi« znamenit odlomek, — je rekel Icel in namignil upravitelju.

pital se vse premalo briga, če ravno bi v tej stroki lahko dosegli velike dobičke. Saj imamo na razpolago dovolj rud, a premalo volje in razumevanja

Ali upravitelj mesto, da bi dal sužnju znamenje, pade na kolena in tresoč se od strahu reče:

Oprostite gospodar! Ilijado! boli želodec.

To se je zgodilo pred dva tisoč leti. Tudi danes poleg tako velikega števila knjig in knjižnic, ne moremo biti brez živih knjig.

Če bi mogli, da se vse naučimo iz knjig, ne bi šli v šolo, ne bi nam bila potrebna pripovedovanja ne pojasnjevanja prijateljev. Knjigo ne moreš vprašati zakaj, a učitelja lahko vedno vprašaš, da ti razjasni vse kar ti je nerazumljivo.

A živi, ustmeni časopisi! Ti so vselej in zanimivejši od časopisov natisanih na papirju, kakor je predstava, ki jo gledamo v gledališču zanimivejša od gledališkega komada, ki ga prečitamo v knjigi.

Ali, dokler nam je živa knjiga večkrat tudi koristna, živo pismo nima nobene vrednosti.

V starih časih, ko ljudje niso znali pisati, ni bilo, razume se, tudi pošte.

za domače gospodarstvo. Manjka nam tudi odločne samozavesti in samostojnega gledanja na položaj.

Najvažnejša ležišča naše železne rude so pri Ljubiji in Kozarcu v prijedorskem okraju. Tu pridobivajo rudo, ki vsebuje dve tretjini limonita in tretjino siderita. Limonit ima 50.3 do 54.3 odst. železa ter 1.5 do 2 odst. mangana, siderit pa 42.5 do 45 odst. železa in 2 odstotka mangana. V nahajališčih pri Varešu vsebujejo sideriti 38 do 40 odst. železa in 2 do 5 odst. mangana, limoniti 42 do 45 odst. železa in 2 do 3 odst. mangana, hematiti pa 59 do 69 odst. železa in 2 do 3 odst. mangana. Ležišča rude pa so še tudi drugje v vrbaski banovini, v banovini Hrvatski in severnovzhodni Srbiji. Skupno obsegajo ležišča železne rude 500 milijonov ton (v banovini Hrvatski 80 do 100 milijonov, Ljubija 145 milijonov, Vareš 120 milijonov itd.). Obratujeje rudniki: 5 pri Ljubiji, 4 pri Varešu, 1 v Trgovski gori, 2 pri Dolnjem Milanovcu, 2 pri Vrginmostu in 1 pri Samoboru; kmalu bodo začeli obratovati tudi 3 rudniki pri Sanskem mostu.

Proizvodnja železne rude je bila v Jugoslaviji l. 1936 670.000 ton. Od leta 1937, ko je znašala samo 180.000 ton se je stalno povečevala. L. 1934 je znašala domača poraba 70.000 ton, 1935 komaj 52.000 ton, nato pa se je stalno večala ter dosegla l. 1939 280.000 ton. Zato je izvoz padel od 500.000 ton leta 1937 na 390.000 ton l. 1939. Velika ovira za razmah železne industrije je pomanjkanje koksa, ki ga je morala Jugoslavija uvažati letno povprečno za 190.000 ton.

Ako je bilo potrebno poslati kako važno obvestilo, odšel je glasnik, ki je na pamet ponavljal to kar mu je bilo rečeno.

Kaj bi bilo danes, če bi imeli mesto pismonošev glasnike? Ali bi se našel tak človek, ki bi se učil vsak dan na pamet sto ali celo dvesto pisem. Ako bi se tudi našel, ne bi delovalo tako kakor bi bilo zaželjeno.

Prišel bi, recimo, tak pismonoša k Ivanu Ivanoviču na njegov rojstni dan.

Pričakujoč goste bi Ivan odprl vrata. Kaj imate?

Eno pismo. A v pismu je:

»Dragi Ivan!

Pozdravljam te in čestitam ti za tvoj rojstni dan. Ali ste se že zdavnaj oženili? Danes ob 12. uri se javite sodišču, ker ste osumljeni da ste okradli meščanko Misorovo. Naprosite jo, da nas večkrat obišče...«

Ivan Ivanovič bi se znašel pred kislim grozdiem. A ubogi pismonoša, kateremu se vrti po glavi dvesto pisem, bi nadaljeval z govorom kakor navit stroj.

(Nadaljevanje sledi).

Letna zmogljivost jugoslovanskih talilnic je 180.000 ton surovega železa. Na prvem mestu so Jesenice, ki so dobile pred kratkim že drugo peč in ki imajo kapaciteto 86.000 ton. Vareš ima dve peči in kapaciteto 47.000 ton, gradijo pa tu še tretjo peč s kapaciteto 36.000 ton. Caprag ima 1 peč in kapaciteto 20.000 ton, ki bo pa povečana za 7000 ton, Majdanpek 1 peč in 9000 ton, Topusko 2 manjši peči z 9000 tonami (bo povečana kapaciteta za 3500 ton), Bešlinac (Batov koncern) pa 5500 ton. Po razširitvah talilniških obratov bo celokupna naša kapaciteta 230.000 ton letno.

Jesenice so še vedno na prvem mestu tudi glede proizvodnje jekla, dasi ima sedaj privilegiran položaj »Jugoslovenski« v Zenici. Obe tovarni imata po 5 Siemens-Martinovi peči in proizvodno zmogljivost 120.000 ton jekla na leto. Sledijo: jeklarna v Štorah s 16.000 ton in 1 pečjo, Thurnova jeklarna v Guštanju z eno Siemens-Martinovo pečjo, 4 Bessemerjevimi pečmi in dvema pudlovkama, s skupno zmogljivostjo 14.000 ton, Sartid v Smederevem ima 1 Siemens-Martinovo peč in kapaciteto 20.000 ton. Letna zmogljivost

naših jeklarn je 290.000 ton, proizvodnja jekla l. 1939 pa je bila 214.000 ton.

Imamo šestero valjarn. Dve največji sta na Jesenicah in v Zenici ter proizvajata letno vsaka po 150.000 ton valjanega železa vseh profilov, pločevine in žice. Valjarna v Guštanju izdeluje 12.000 ton, valjarna v Štorah pa 9000 ton manjših profilov, Sartid v Smederevem 14.000 ton valjanega železa manjših profilov in pločevine, valjarna Prometne banke v Zemunu pa 7000 ton pločevine. Potrošnja l. 1939 je bila 326.000 ton, domača proizvodnja pa le 173.000 ton. Zato je dunajski »Stidost-Echo«, po katerem prinašamo gornje podatke, mnenja, da moramo za kritje domačih potreb povečati zmogljivost peči in jeklarn za 100 odst. Poleg denarnih sredstev je ovira vprašanje dobave koksa in starega železa. Preskrbo s koksom bi si lahko zajamčili po nemškem načinu tkzv. »Rennverfahren«. Povečanje proizvodnje bi povečalo tudi potrebo po starem železu, ki bi se dvignila do 30—35.000 ton letno. Doma ga pa naberemo letno le kakih 7000 ton ter bi torej morali povečati tudi letni uvoz starega železa za 25.000 ton.

Bolniki dobe dodatne nakaznice za moko

Banovinski prehranjevalni zavod (Prevod) v Ljubljani razglašča:

Po zaslišanju oddelka za socialno politiko pri kr. banski upravi razglašča Prevod, da se bodo izdajale za bolnike dodatne nakaznice za moko in kruh po naslednjem postopku:

1) Bolniki, ki zaradi bolezni na prebavilih ali zaradi drugih bolezni ne smejo uživati kruha s primesjo koruzne moke in imajo nakaznico za kruh in moko, morajo dobiti pri srezkem sanitetnem referentu, mestnem fiziku ali občinskem zdravniku zdravstvene občine, v kateri stanujejo za vsak teden, dokler traja bolezen, dodatno nakaznico za 1 kg pšenične moke. Ako bo trajala bolezen po oceni uradnega zdravnika dalj časa, sme izdati uradni zdravnik dodatne nakaznice tudi za več tednov nankrat, vendar ne več kakor za štiri tedne. Uradni zdravniki morajo na hrbtini strani glave nakaznice navesti bolezen in svojo izjavo potrditi s štampiljko in podpisom. Uradni zdravniki izdajajo te nakaznice na osnovi svojega pregleda ali potrdila drugega zdravnika. Zdravniška spričevala privatnih zdravnikov za dodatno nakazilo moke je predložiti zgoraj na-

vedenim uradnim zdravnikom v svrhu izdaje dodatnih nakaznic. Bolniki, ki dobe dodatne nakaznice, obdrže svoje redne nakaznice za moko.

2) Prevod bo dodelil zdravnikom zdravstvenih občin preko srezkih sanitetnih referentov potrebno število dodatnih nakaznic za kruh in moko, mestnim fizikatom avtonomnih mest pa neposredno.

3) Uradni zdravniki vodijo seznam o izdanih nakaznicah ter poročajo Prevodu preko srezkih sanitetnih referentov do 10. vsakega meseca, koliko dodatnih nakaznic so v preteklem mesecu izdali. Mestni fizikati predložijo Prevodu ta poročila neposredno.

4) Uradni zdravniki izdajajo siromašnim bolnikom dodatne nakaznice za moko brezplačno. Prevod opozarja javnost in organe, ki bodo dodeljevali te nakaznice, da bo prisiljen ukiniti te nakaznice za bolnike v primeru, če bi se razširil krog upravičencev na osebe, ki jim dodatne nakaznice niso res nujno potrebne. Iz tega razloga poziva Prevod vse uradne zdravnike, da nastopajo pri izdajanju teh dodatnih nakaznic z vso rigoroznostjo.

Uspehi Zveze švicarskih konzumnih društev

Zveza švicarskih konzumnih društev je štela koncem leta 1940 že kar 546 velanjenih združenj. Kljub pomanjkanju blaga in draginji se je promet povečal za okrog 260.000.000 din.

Navzlic težkim razmeram je zvezi uspelo, da se je zvezina rezerva povečala za več ko 8 milijonov din. Denarna vrednost, s katero je ta zares vzorno in poslovno zdravo vodena zveza poslovala, se je dvignila v zadnjem letu za 3.500.000 švicarskih frankov, ali po naše povedano, za 50.000.000 din. Vse povedano pa

lahko služi za šolski primer, kako je treba umno in koristno gospodariti, da se dviga blagostanje naroda.

V banovini Hrvatski je danes 61 gimnazij, 11 učiteljskih, 92 meščanskih šol, 15 trgovinskih akademij, 1 trgovska šola, 2 pomorski trgovinski šoli, 2 srednji tehnični šoli, 10 možkih in 62 ženskih obrtnih šol, 12 kmetijskih šol in več drugih strokovnih šol.

Pišejo nam...

Rudarji

NARAŠČANJE DRAGINJE

Vsi upi tistih optimistov, ki so mislili, da se bodo cene življenjskim potrebščinam ustalile, so se izjalovili. Cene gredo nevzdržno kvišku. Posebno obutev in obleka sta se silno podražila. Če pokazuje indeks narodne banke 144 točk napram 88 v septembru leta 1939, kar znači povešček za 56 točk, 64 odstotkov) potem moramo dejati, da to za obleko in čevlje ne velja. Obleka se je podražila najmanj za 90 odstotkov, obutev pa najmanj za 100 do 150 odstotkov. Če so dosedaj veljale za merilo pri določanju mezd po indeksu Narodne banke le cene življenjskih potrebščin, potem se bo moralo to v nadalje spremeniti. Zato bo naloga delavskih zastopnikov, da pri prihodnjih mezdah razpravah to stališče zastopajo. Časi so resni in težki. O delavca se zahteva storitev in mora to s svojim zaslužkom vzdržati sebe in družino. Vsi morajo imeti zadostno hrano, obleko in obutev. To si more nabaviti pa le, če ima za to zadostna sredstva v obliki mezde. Zato je nujna potreba, da se njegova mezda stalno prilagojeva višini draginje.

SE VEDNO NEREŠENO VPRAŠANJE

Rešitev enega izmed najvažnejših vprašanih sodobnega časa je vprašanje povišanje pokojnin rudarskim in plavžarskim upokojujencem. Po dolgotrajnem prizadevanju gotovih strokovnih organizacij in upokojujencev samih se je sicer posrečilo vsaj deloma rešiti to vprašanje za staroupokojujence. Ti prejemo namreč od 1. januarja t. l. minimalno mesečno pokojnino din 300 za upokojujence, din 150 za ženo in din 50 za vsakega otroka. S tem poviškom sicer še ni krita dejanska potreba teh upokojujencev, ali vsekakor je to precejšnje izboljšanje njihovega prejšnjega obupnega položaja. Za kritje tega poviška je prispevala 1 milijon dinarjev banovina iz bednostnega sklada in 1 milijon din Glavna bratovska skladnica iz prihrankov v pokojninskem pokrajinskem skladu za rudarje. To velja za dobo enega leta.

Istočasno bi se bilo moralo rešiti tudi vprašanje povišanja pokojnin novoupokojujencem. Tozadefna anketa, ki se je vršila v Ljubljani dne 27. novembra l. l., je izdelala enoten načrt o minimalni pokojnini za vse upokojujence. K temu bi se naj tudi večje pokojnine povišale še za 10 do 20 odstotkov. Ker pa so bila za to potrebna večja sredstva, se je sklenilo, da bi za povišanje pokojnin novoupokojujencev prispevale po eno tretjino banovina, industrija in delavstvo. Ker zastopnik banovine na tej anketi ni imel polnomočja za izjavo v imenu banovine, se je sklenilo, da se odpošlje posebna deputacija k g. banu, ki mu bo podrobno obrazložila potrebo in upravičenost izboljšanja položaja upokojujencev. To se je zgodilo dne 13. decembra l. l. Ob tej priliki je izjavil, da bi bila ta pripravljena staviti potrebna sredstva na razpolago za izplačilo že od 1. januarja t. l. dalje, če da banovina zagotovilo, da bo svoj en del prispevala.

G. ban je sicer izjavil, da je banovina pri-

pravljena sopomagati, vendar se o načinu in višini vsote ni izjavil. Tako je ostalo to vprašanje do danes nerešeno in prizadeti upokojujenci morajo dobesedno stradati. To vsekakor ni pravilno, ker upokojujenci sami niso krivi neznesnega porasta draginje, niti večina teh upokojujencev ni sama kriva, da so bili predčasno upokojujenci in da znaša njih pokojnina od din 170 do 400. Le malo jih je, ki imajo din 680 na mesec. Pa tudi ta najvišja pokojnina e zadostuje danes več za preživljanje.

Zato mislimo, da je skrajni čas, da se to vprašanje čim prej reši in prizna določen povišek od 1. januarja t. l. dalje. Sicer pa na stalen porast draginje tudi ta povišek ne bo več odgovarjal in bo treba iskati pota in sredstva, da se pokojnine vseh upokojujencev povišajo primerno porastu draginje.

MEZICA — ČRNA.

Povišanje bolniškega zavarovanja.

Ker indeks življenjskih potrebščin ponovno izkazuje od meseca septembra l. l. povišek

draginskih doklad za 300 točk, se je na podlagi tega po členu 55 pravil Bratovske skladnice zvišalo tudi bolniško zavarovanje. Mezdni razredi so se zvišali za povprečno draginjsko doklado, kakor sledi: I. kategorija (vajenci in mladoletni delavci) za din 2.—, III. kategorija (ženske) za din 4.—, VI. kategorija (moški) za vse enako din 9.—, II., IV. in V. kategorija so pa holmski delavci. Da bo vsakemu znano, v katero zavarovalno kategorijo spada, bomo navedli v oklepajih temeljne plače: I. kategorija (20.—) 26, III. kategorija (33.—) 45, VI. kategorija (40.—) 67, VII. kategorija (45.—) 72, VIII. kategorija (48.—) 75, IX. kategorija (51.—) 78, X. kategorija (53.—) 80, XI. kategorija (55.—) 82, XII. kategorija (60.—) 87. S tem zvišanjem zavarovanih mezd v bol. zavarovanju se povišajo mesečni prispevki, hranarina in pogrebna za umrlim članom oz. članici, dočim ostanejo n. pr. dečja oprema, porodnina in podpora za hrano otroka in za svojece ter pogrebna neizpremenjene. Mesečni prispevki so se po tej tabeli zvišali s 1. januarjem t. l., hranarina po tem povišku pa se začne izplačevati s 1. februarjem t. l.

Tabela bolniškega zavarovanja od 1. I. 1941.

Kategorije	Dnevna mezda	Meseč. prispevek 3,5 odstotkov	Hranarina					Pogrebna						
			Če je bolnik doma	Poročeni v bolnici	Samec v bolnici	Za članom 30 × dnevna mezda.	Za zakon-skega druga	Za novo-rojenčka	Za otroka do 4. leta	Za otroka do 16. leta	Za upokojujence	Za roditelje	Za ostale člane širše rodbine	Dečja oprema
1.	26.—	22,75	17,25	8,66	—	780.—	500.—	100.—	150.—	250.—	500.—	300.—	200.—	300.—
2.	34.—	34.—	22,75	11,33	—	1020.—	500.—	100.—	150.—	250.—	500.—	300.—	200.—	300.—
3.	45.—	39,50	30.—	15.—	4.—	1350.—	500.—	100.—	150.—	250.—	500.—	300.—	200.—	300.—
4.	49.—	49.—	32,75	16,37	6,75	1417.—	500.—	100.—	150.—	250.—	500.—	300.—	200.—	300.—
5.	52.—	52.—	34,75	17,37	8,75	1560.—	500.—	100.—	150.—	250.—	500.—	300.—	200.—	300.—
6.	67.—	58,75	44,75	22,37	18,75	2010.—	500.—	100.—	150.—	250.—	500.—	300.—	200.—	300.—
7.	72.—	63.—	48.—	24.—	22.—	2160.—	500.—	100.—	150.—	250.—	500.—	300.—	200.—	300.—
8.	75.—	75,75	50.—	25,0	24.—	2250.—	500.—	100.—	150.—	250.—	500.—	300.—	200.—	300.—
9.	78.—	68,25	52.—	26.—	26.—	2340.—	500.—	100.—	150.—	250.—	500.—	300.—	200.—	300.—
10.	80.—	70.—	53,25	26,66	27,25	2400.—	500.—	100.—	150.—	250.—	500.—	300.—	200.—	300.—
11.	82.—	71,75	54,75	27,33	28,75	2460.—	500.—	100.—	150.—	250.—	500.—	300.—	200.—	300.—
12.	87.—	76.—	58.—	29.—	32.—	2610.—	500.—	100.—	150.—	250.—	500.—	300.—	200.—	300.—

ČRNA PRI PREVALJAH

SE O DRUGIH NEDOSTATKIH V PRAVILIH BRATOVSKÉ SKLADNICE

Prav v teh časih, ko so tako strašansko narasle cene življenjskim potrebščinam, občutijo posebno prizadeti, da so razen že večkrat omenjenih §§ 50, 82 itd. še drugi nedostaki v pravilih Brat. sklad., kot pri boln. zavarovanju. Pravilno je, da se lahko po § 55 zvišujejo zavarovane mezde bolniškega zavarovanja po dejanskih režijskih mezdah, ker se potem na podlagi teh zvišajo prispevki, hranarina in pogrebna za članstvom. Nikakor pa ni pravilno, da so kot dečja oprema, za svojece pogrebna ter razne podpore, ki so v pravilih fiksno določene. Prav bi bilo, da se paralelno (vspremenljivo) vrste davstva napram drugim lahko avtomatično regulira. O teh nedostakih naj bi delavska delegacija seznanila vse merodajne kroge ter zahtevala korekcijo z nadomestilom pristojnega besedila.

OSKREBINA V BOLNICI BRAT. SKLADNICE

za privatne bolnike znaša od 1. februarja t. l. dalje din 40 in din 2 za državni sanitetni fond v Beogradu. Skupno znaša torej oskrbina din 42.—.

V VEDNOST PRIZADETIM!

Dr. Flis Davorin, ki je doslej plombiral zobe vsak torek in soboto v ambulatoriju Brat. sklad. na Poleni, ordinira odslej samo v sobotah. To naj vzame članstvo Brat. sklad. na znanje, kakor tudi njih svojci, da se izognejo nepotrebnih potov ali stroškov.

Lesni

MIZARSKO DELAVSTVO V MARIBORU

Letošnje leto so mizarški pomočniki v Mariboru še dokaj dobro zaposleni. Zadnja leta je bilo vedno veliko število mizarjev prepuščenih gladovanju. Letos jih je rešila tega gorja graditev stanovanjskega bloka Hutterjeve tovarne, ker se mizarška dela izvršujejo v Mariboru.

Število mizarskega delavstva v Mariboru je precejšnje. Tudi mizarskega naraščaja je več kot dovolj. Vse bi se dalo še nekako potrpeti, le draginja nas tare. Delavske strokovne organizacije so sicer izvojevale predpis tarifne lestvice za mizarsko stroko dravske banovine, a žal, da se ta lestvica, odnosno plače ne plačujejo. Mnogo mizarskih mojstrov noče niti slišati o tej tarifni lestvici ter je gotovo polovico pomočnikov plačanih pod to določeno mezdo. Da bi bila krivda na pomočnikih samih, o tem ni govora, toda žalostno je, da si niti tega, kar je že priborjeno, ne znajo ali nočejo braniti, odnosno uveljaviti.

Lanskega decembra smo objavili celotno tarifno lestvico, ki je stopila v veljavo 1. januarja 1941. Ta predpis bi moral poznati vsak mizarski pomočnik, vendar, kakor se opaza, jih je mnogo, ki tega ne poznajo. Ta odredba tudi predpisuje v čl. 4 (drugi odstavek) odnosno čl. 23 splošne odredbe, da se kaznuje poslodavce, ki to odredbo krši, z globo v denarju od 100 do 10.000 din.

Vsi prekrški te uredbe naj se javijo prvostopni upravni oblasti, to se pravi za mesto Maribor mestnemu obrtnemu nadzorstvu, za okolico pa sreskemu načelstvu. Najnižja mezda za območje mariborske občine je za kvalificiranega pomočnika do 6 mesecev prakse din 4.50 na uro, do treh let din 5.50, po treh letih din 6.25, za strojne delavce pa po din 6.— na uro.

Zaradi stalno naraščajoče draginje je delavstvo stavilo zahtevo, da se obstoječa tarifna lestvica zviša tako, da bo odgovarjala vsaj za najnujnejše življenjske potrebščine. Mizarsko delavstvo v Mariboru to mora izvajati. — Tarifna lestvica se mora v celoti in pri vseh mizarskih obratih izvajati. Zato je dolžnost vseh mizarskih pomočnikov, da se zavedajo, da je vse odvisno od njih samih.

Treba bi bilo tudi pogledati v mizarske delavnice. Zaradi vajencev. Mnogo se je že o tem pisalo, vendar je to le glas vpijočega v puščavi. Dolžnost pomočnikov je, da vajencem pomagajo pred neizmernim izkoriščanjem. Že mladega je treba podučiti in ga privedi v skupnost, v kolektiv. Le, če se mlademu vajencu v stiski pomaga, bo ta znal to ceniti ko odrase. Mnogokrat se zgodi, da ga pomočniki zmerjajo in celo pretepavajo, mesto, da bi mu dali pravi poduk in ga pravilno usmerili v življenje. Naloga vajencev pa je takisto, da med učno dobo, ki je sedaj že večinoma štiri leta, dobi čim več in čim boljše strokovno izobrazbo. Saj pravi pregovor: čim več znaš — tem več veljaš.

Kovinarji

Mezdno gibanje jeklarjev v Guštanju.

Že v začetku januarja t. l. so obratni zaupniki sporočili vodstvu tukajšnjega podjetja željo delavstva glede povišanja doklad zaradi naraščajoče draginje. Vodstvo podjetja pa takrat ni dalo nobene odločilne izjave. Po preteku treh tednov so se zaupniki zopet zglasili pri vodstvu tovarne. To pot jim je bilo sporočeno, da podjetje še nima seznama cen življenjskih potrebščin iz svoje prodajalne.

Zaupniki so bili upravičeno začudeni, da je treba toliko časa za ugotavljanje cen v lastni prodajalni, ko vsak trgovec, čim prejme blago, takoj ve, po koliko ga bo prodajal. Delavstvo je prepričano, da gre za zavlačevanje, ki je bilo pri dosedanjih sličnih akcijah delavstva pri vodstvu tovarne običajno. Spričo takega zadržanja tovarne je delavstvo seveda ogorčeno. Ker tovarna nikakor ne more izračunati cen življenjskim potrebščinam, smo jih pa izračunali mi in vzamemo kot snovo izdatke za petčlansko družino in mesec. Naš indeks je sestavljen na podlagi indeksa, ki je v veljavi pri Mežiški svinčeni družbi in pa pri Kranjski industrijski družbi na Jeseni ah. Te številke, vzporejene z zaslužkom našega delavstva, naj gospodje primerjajo in potem povedo, ali je zahteva delavstva po povišku mezd upravičena ali ne.

Indeks za petčlansko družino in mesec znaša:

Količina	Cena za enoto din	Skupaj din
9 kg ničlarice	9.—	81.—
7 kg moke št. 2	5.50	33.—
3 kg pšeničnega zdroba	9.—	27.—
3 kg ajdove moke	9.50	28.50
31 kg krušne moke	7.—	217.—
4 kg koruznega zdroba	5.50	22.—
6 kg govejega mesa	16.—	96.—
3 kg telečjega mesa	20.—	60.—
7 kg masti	30.—	210.—
2 kg prekajenega mesa	26.—	52.—
40 kg krompirja	2.—	80.—
8 kg sladkorja	18.—	144.—
2 kg soli	2.50	5.—
2 kg riža	18.—	36.—
2 kg fižola	7.—	14.—
pol kg kave	80.—	40.—
1 kg kavine primesi	21.—	21.—
2 kg žitne kave	36.—	72.—
pol kg testenin	5.—	2.50
1 in pol kg čebule	6.—	9.—
1 in pol kg mila	21.—	31.50
2 in pol kg sode	6.50	16.25
2 litra luga	44.—	88.—
45 litrov mleka	3.—	135.—
2 litra olja	28.—	56.—
1 kg kisa	8.—	8.—
30 kom jajc	2.—	60.—
6 kom limon	1.50	9.—
30 dlkg kvasa	42.—	12.60
10 škat. vžigalic	1.—	10.—

Skupaj mesečno za živila 1.674.—

Prišteti je še izdatke za obleko, obutev in drugo v znesku 50 odstotkov.

gornje vsote 837.—

Nadalje je vračunati:

400 kg premoğa	96.—
pol metra drv	62.—
stanovanje	100.—
bolniška blagajna (III. kat.)	32.—
pokojsninsko zavarovanje	52.—
davek	45.—

Skupaj mesečno 378.—

Celokupni mesečni izdatki za petčlansko družino znašajo torej 2898.—

Koliko pa znaša zaslužek jeklarjev?

Vzemimo srednjo urno plačo po din 5 in 25	
zmen mesečno (200 ur)	din 1000.—
20 odstotkov akordne doklade	» 200.—
draginjska doklada za delavca	» 300.—
za ženo	» 80.—
za 3 otroke po din 40.—	» 120.—
za stanarino	» 30.—

skupno ima petčlanska družina

jeklar. delavca mesečno dohodkov din 1730.—

Delavci ki nimajo akordne doklade, dobe mesečno še din 200.— manj.

Sedaj pa naj si gospodje v tovarni sami izračunajo, kolikšna je razlika med potrebo in dohodki. Za osnovo računa pa smo vzeli cene v prodajalni našega Konzumnega društva za Mežiško dolino, ki so primerno nizke, ker naša zadruga ne išče dobička.

Jeklarji, na vas je ležeče, da podprete svoje zaupnike v boju za zboljšanje mezd v sedanji draginji. — Delavec.

Celje

Din 2721 mesečno za 4 člansko družino je minimum.

Bankov indeks navaja, koliko mora zaslužiti delavec-oče 4 članske družine čez noč, da bo pričel sam kakor tudi ostala družina stradati in propadati.

Seveda je ta minimum din 2721.— določen samo za najnujnejše življenjske potrebščine in to za hrano, obleko, stanovanje. Za razvedrilo zabavo in kulturne svrhe ne preostane nič.

Koncem januarja so porasle cene obleki za 75.5 odstotkov, hrani 66 odstotkov, kurjavi in razsvetljavi za 33 odstotkov.

Če danes družine, ki imajo manj kakor je eksistenčni minimum, še ne stradajo, gre to na račun obleke in drugih potrebščin. Ko bodo pa obleke in ostalo ponošeno, bodo pričele družine stradati ali hoditi nage in bose.

To naj bo podlaga pri bodočih pogajanjih. Priobčili smo te številke tako delavcem kakor tudi delodajalcem v premislek in navodilo.

Milo — slabo milo!

V Cinkarni dobivajo delavci zadnje čase milo, ki ni primerno za umivanje obraza. To milo ki je trdo kakor kamen, je za snazjenje trdih predmetov in v skrajnem slučaju rok.

Vodstvo Cinkarne naj preskrbi za delavstvo tako milo, ki se bo dalo uporabiti za umivanje obraza in pri kopanju.

Merodajni naj ta nadomestek preizkusijo pa bodo videli, da je naš apel povsem upravičen.

Prižadej delavci.

Čebula in povišanje mezd.

Radiovedni smo, po kakšni ceni je kg čebule. Ena stranika pri pogajanjih je trdila, da je po din 6 za kg, druga pa po din 3.50.

Doznali smo, da je šlo precej delavcev kupiti čebulo. Ne vemo samo, po kakšni ceni so jo dobili.

Tisti, ki so o tem poučeni, se napošajo, da nam sporoče, koliko pač stane ta prešneta čebula.

V Šenghaju je v mesecu januarju zmrznilo po ulicah preko 300 beračev.